

2003. október 21.

Idéző – idézet – megidézett

(Írás arról, hogyan látta Mádl Ferenc Antall Józsefet)

Mire e sorokat olvassák, már túlvagyunk azon a magasszinti, kettős köztársasági elnöki látogatáson, mely példa nélküli városunk történetében.

Szerény személyemnél sokkal hivatottabbak fogják méltatni e nap jelentőségét. Viszont engedjék meg nekem, hogy az esemény egy más vonatkozásáról szóljak.

Mádl Ferenc több poszton is minisztere volt az Antall-kormánynak, így a nemzetközi, és Európa-ügyek, a privatizáció és bankfelügyelet, a tudománypolitika, a kultúra és az oktatásügy felelős vezetője volt. Közéről ismerhette a miniszterelnök urat, akinek 10 évvel ezelőtt bekövetkezett haláláról nemskára egy emléktábla állításával tisztelgünk Szarvason. Mint minden magasztos tette, így erre is fel kell készüljünk lélekben. Szolgálja ezt a felkészülést Mádl Ferenc Antall József-ről alkotott képének megismerése.

„Benn vagyunk a fősodorban”¹

Személyes emlékezésben szólni róla most nehéz. Néhány napja ment el. Csak tapogatójuk magunkban az úrt, amit hagyott. Csak lassan fogjuk látni, hogy ez az úr olyan bennünk, mint a teremtő Géniusz által megalkotott szobor öntési formája. Csak lassan látjuk majd magát a szobrot a maga teljességében. Nagyon nehéz a szavakat értelmes mondatokká formálni azért is, mert olyan embert kellene jellemeznem, aki megistizelt a barátságával, és ez a személyes kapcsolat a gyász óráiban talán túlzottan érzelem-árynáltá teszi a szót, pedig – hogy ebben is őt idézzem – mindig az érzellemmel azonosult lélek igazát kell követnünk, s bizonnyal így is lesz róla sok mondanivalónk – így kezdte az emlékezés szavait *Mádl Ferenc* művelődési és közoktatási miniszter.

– *Őn mit emelne ki ebből a személyes kapcsolatból?*

– Számomra vele kezdődött ez a négy év, amelyben ezt a történelmi átalakulást szolgáltuk. En korábban nem ismertem a miniszterelnök urat. A kerekasztal tévéadásait figyelve mondtam nemegyszer a körülottem levőknek: Hagyják őt beszélni! Ez az ember tudja, mi a lényeg, és világosan formálja politikai-közjogi teendőink programját. Kicsit úgy voltam vele, mint a színházban, ha mondjuk *Szabó Sándor* vagy *Sinkovits Imre* is szerepelt a darabban, magamban naívan ösztönösen azt kívántam, csak állandóan ők szólnának-szerepelnének, annyira egyszerű és tökéletes a játékuk. Rendelkezett a személyes meggyőző erő karizmájának kegyelmével, aminek összetevőit most nehezen tudnám egyszerre elmondani. Ehhez csak szerénytelen példa, hogy ezzel győzött meg három telefonbeszélgetésben (külföldön voltam éppen), vállaljak szerepet kormányában. Ha belépett egy terembe-szobába, az ember érezte, most valaki bejött. Pillanatok alatt látta, mi a fontos a teremben, az éppen folyó tanácskozásban. Sokan mondják, többet kellett volna a nép közé mennie, kampányolni vidéken. Igen lehet, ha nem gátolta volna betegsége, biztos többet megy. En azonban azt hiszem, hogy emberi kisugárzó ereje, a nép, az ország iránti tisztelete, elkötelezettsége, a szolgálat iránti alázata, értelmének-szavainak világos üzenete így is meggyőző és iránymutató volt a nagy többség számára. Megrázóan mutatják azt most a gyász napjai, az éjszakai vonuló-virrasztó százczek. *Adenauer* sem száguldott sokat az országban, mégis a német történelem kiemelkedő politikai alakja lett, pedig csak 75 évesen lett kancellár.

– *Milyenek láttá "hétköznapi" kapcsolatát az emberekkel?*

– Végtelenül kedves és barátságos volt mindenkihez. Engem még otthon is felhívott, amikor beteg voltam, és minden felől érdeklődött. De nem az én példámról kellene szólni. Hadd mondjak jellemzőbbeket. Az utcán megállított egy idősebb ember, mint kiderült, hazánk neves nyugdíjas tudósa, hogy szeretné megköszönni a miniszterelnök úrnak szinte postafordultával kapott választ levélére, amelyben világos beszédét köszöni, és kérte, hasson oda, a politikusok ne használjanak idegen szavakat, magyarul beszéljenek, a nép azt érti; mondanám el ezt neki, hogy mennyire örült, hogy nem is hitte, különösen, hogy néhány nap alatt válaszol neki a miniszterelnök úr. Igen, úgy tudom, mindenkinek hamar válaszolt. Egy másik példa figyelmességére. Szónoka volt egy, a Vigszínházban rendezett ünnepségnek. A színetben kisebb fogadásra került sor, amelyen érthetően sokan álltak körül, hogy így is hallják, szót váltsanak vele. Észlelte, hogy nem látja a jelenlévők között kék ismerőset, akiket a szonoki emelvényről az X-edik sorban észrevett, s a kikkel – nagyra becsült közös professzorunk, néhai *Nizsalovszky Endre* lányával és egyik miniszterének feleségével – ő is szívesen találkozott volna. Ezek után megkért valakit, menne le a hallba vagy a büfébe, keresné meg őket, hogy jönnének fel. Az érintettek mondták el nekem, meghatódva ettől az egyszerű, de mégis különös figyelmességtől.

– *Gondolja, ezt a szívéllyességet és altruizmust mindenki becsülte?*

– A gyászolók megrendítően nagy tömege mintha erről szólna. A lényeg másik nagy része azonban szociális értékrendjében volt, hogy kell fejlett szakszervezet mint szociális partner, hogy mindent meg kell tenni a dolgozó emberért, evégből átalakítani-fejleszteni szociális piacgazdaságunkat, kell jól működő társadalombiztosítás, munkanélküli-segély, aktív foglalkoztatáspolitika, ezt tudta és harcolt érte, ha nem is járt munkásgyűlésekre, ritkán jutott üzemekbe.

– *Őn látta a munkában is – milyenek?*

– Munkabírása, munkaszeretete szinte emberfeletti volt. En is dolgos ember vagyok, de csak néztem, ez az ember mit bír. Egészen betegségének utolsó idejéig túlnőtt, azt hiszem, mindenkin az országért, a közért való cselekvésben. Mint aki tudja, hogy kimértek napjai és még sokat be kell végeznie, mániákus szorgalommal és többnyire mégis elegáns oldottságban, bizalommal, hogy megharcolja a jó harcot, végezte munkáját, üzte napjait. Három évig az én hivatalom is a Parlament épületében volt; többnyire nyolc-tíz óra körül mentem haza, de az ő ablakai általában még ekkor is világosak voltak. Betegen – kórházból – is kormányzott. Kölni kórházi szobájából irányított, beszélt, tárgyalt államférfiakkal, minisztereivel, sokakkal. Velem pl. arról, hogy egy megújított – új? – pártot, közéleti erőteret kell majd kiépíteni, kell nagyobb szellemi-politikai erő a nemzeti és európai út távlatos biztonságához. Az utolsó napokban betegsége ideje alatt is hosszú telefonbeszélgetéseket folytattunk. Ellátott tanácsokkal a NAT-tal kapcsolatban, és mindig azt mondta, hogy ne adjak a pillanatnyi intrikákra, hanem az átgondolt véleményekre, mert a fő cél egy európai színvonalú Nemzeti Alaptanterv. A "vigyázz magadra" mellett ezek voltak az utolsó hozám intézett mondatai.

– *Sokan azt állítják, hogy Antall József páratlan politikai és általános tudással rendelkezett. Ön szerint valóban polihisztor volt?*

– Mindig tökéletesen meglátta a dolgok lényegét, akár hazai vagy nemzetközi összefüggésekről volt szó. Nagy általános műveltséggel

rendelkezett, számos könyvet adott ki, de ettől függetlenül soha nem igényelte a doktori, a kandidátusi megszólításokat. Szerény volt. Amikor megkért, hogy vállaljam el a művelődési tárca vezetését, sok írást bocsátotta rendelkezésemre, és a közoktatási törvény megalkotása során, mivel mélyen érdekelte e probléma megoldásköre, rengeteg időt beszélgettünk. Utasítások soha nem adott, mindig rám bízta a döntést, minden beszélgetés alkalmával hozzátette: – gondoljom át és ahogy én jónak látom, úgy hajtsam végre.

Rendkívüli alázatot érzett a tudománnyal szemben. Ennek sok példáját tudnám elmondani. Csak egyet. Őt kérték fel, hogy mondjon ünnepi beszédet a Szegedi Orvostudományi Egyetem innepi tanácsülésén, amelyet *Szent-Györgyi Albert* 100. születésnapján a Szegedi Nemzeti Színházban tartottak. Nem tudott elmenni. Engem kért helyettesítésére – akkor már kultuszminiszter voltam –, és ehhez két nap múlva egy szépen összerendezett dokumentációt küldött át saját és mások írásával.*Szent-Györgyi* munkásságáról, a korabeli tudománypolitikai viszonyokról, levelet írt hozzá gondolataival, hogy használnám őket belátásom szerint.

– *Milyen volt személyes érdekeiben, érdeklődésében?*

– Nem tudom, volte-e a szó hétköznapi értelmében személyes érdeke és érdeklődése más, mint emberi-politikai hitvallásának szolgálata, az ország érdekeinek fáradhatatlan üzése. Biztosan voltak hibáigonyói, de ezek bizonynal nem meghatározóak, ezek el fognak tűnni szolgáló személyiségének, történelmi nagyságának árnyékában. Puri-társága közismert volt, amiért nagyra becsültük őt. Mindig azt mondta: mi szolgálatot teljesítünk, aki ragyogjon akar élni, annak a legjobb lesz, ha veszi a kalapját és elmegy.

– *Őn nem politikus. Mivel győzte meg, hogy mégis belépett mellette a közéletbe?*

– Politikai hitvallása, a nemzeti liberális gondolkozás, a nemzetnépi elkötelezettség, a keresztény-európai értékrend és az atlanti gondolat, a demokrácia, a jogállamiság, a szociális piacgazdaság, az ország szuverenitásának helyreállítása és az európai örökség egyértelmű vállalása – ez volt az a politikai hitvallás, amivel meggyőzött. Ha röviden akarnám megfogalmazni: nekem is ez volt a credom. Biztosan tudta is. Különös élmény volt számomra, hogy mikor hívására másodszor beszéltem hosszú telefonbeszélgetésben arról, hogy miért kell vállalni a szerepet, figyelmembe ajánlotta *Arany János* versét a "Magányban" tépelődőről. Tudta a sorokat "Vár tévován a nép, remegve bőlce, vakon előtte kétség és homály.../de/ *benn vagyunk a fősodorban*" (Kiemelés tőlem – M. F.). Űgysis ismertem, de ez ekkor szinte védhetetlen volt. Egyszerien mondta. Nem szerette a patetikus szavakat. Aztán azzal tette le a telefont, hogy "szóval akkor az Európa-ügyek minisztere leszel". Ehhez itt annyit, hogy valóban előbb ilyen feladataim is voltak a tudománypolitika mellett; néhány hónap után lettem privatizációs és bankfelügyeleti miniszter egészen a kultuszminiszteri megbízatásig.

– *Történésző volt. Ön hogyan látta ennek kormányzati tevékenységbe fordulását?*

– Nem csak történész volt. Négy évig jogot is tanult. Nagy közjogi műveltsége és tájékozottsága volt. Cselekvő gondolkodó volt. Ha a múlttól – múltbeli történelmi helyzetekről – beszélt, akkor is a jelenhez szólt! Tanítani is érdemes példája ennek egyik számomra legjobb beszéde, amelyet ez év nyarán mondott el a Collegium Budapest innepi ülésén, s amely hazai és külföldi tudósok és államférfiak, köztük a híresen gondolatgazdag *Weizsäcker* elnök, leplezetlen elismerését is kiváltotta. Remélem, előbb-utóbb megjelenik, s olvasható lesz, milyen mély történelemismerettel, mennyi kormányzati-cselekvő bölcseséggel szól benne a magyar és a világtörténeti folyamatok tanulságairól, a mai, akaratlanul is történelmi teendők történelemfilozófiájával, cselekvési imperatívusairól. Nemcsak szerette, de értette is a történelmet és a jogot. Távolba tudott nézni. Nemcsak azt mondta, hogy érvényesülni fog a kamikáze szindróma, de nemegyszer felvillantotta azt is, hogy újjarendeződve az *Arany János*i "fősodornak" nem lesz alternatívája. Számtalanszor megdöbbenett történelmi, személyi ismerete is. Tudta például, hogy a XVII. század uralkodóinak, kik a mai le-szarmazottai és hol találhatók. Ismerte a családi, nemzetközi összefüggéseket a glóbusz személyiségeit illetően. Tudta, hogy nagy intézményeknek ki, mikor volt a vezetője, főútkára. Ismerte a mai hazai, nemzetközi, tudományos és politikai élet személyiségei közötti összefüggéseket.

– *Erezték-látták ezt a kormányüléseken is?*

– Nem lehetett nem látni. Ez a műveltség, ez a köz érdekeit szolgáló cselekvésre való elszántság, nevelítésének ismert családi és iskolai háttere, mind ez együtt lehetett a magyarázata annak, hogy már az első kormányüléséskor alatt mentünk haza, hogy "a Miniszterelnök úr úgy kormányoz, mintha húsz éve csinálná". Kormányüléseken sohasem személyeskedett. Nagyobb viták alkalmával nagy szerepe volt nagy helyzetismereteinek, komplex szemléletmódjának, jó elemzéseinek, határozottsága mellett finom taktikai érzékének, amivel mindig megteremtette a békét és a jó együttműködést.

– *Nem volt kissé magányos önök között?*

– Látszólag talán igen. Ha ráért, ez többnyire késő esti kétoldali megbeszéléseken fordult elő, szívesen beszélt hosszan is. De kevés kölcsönös szóval és formalitás – hosszas protokolláris együttlétek – nélkül is biztos volt abban, hogy a felelőségben társai biztosan állnak mellette, lélekben szilárd közösséget alkotnak. Köztünk ez szinte a fel-tétlenségig érvényesült.

– *Volt olyan pillanata a miniszterelnöknek, amikor kimutatta elkeseredését?*

– Volt egy rendkívül eles és kritikus időszak, amikor a közhangulat a Kormány ellen lépett fel, s a nehézséget még fokozta az a demokratikus légkörhöz méltatlan, acsarkodó hangvétel, amelyet az ellenzék és a sajtóorganumok egyes képviselői használtak, mert az ésszerű kritikát mindig várta, de ez a hangnem a gyűlölködéssel volt egyenlő. Külföldről jött haza, és rég nem kapott nagy elismerésben volt része ennek a kis országnak, s akkor azt mondta: "Tudod, ha az ember az érdekeit és nem az elkötelezettségét nézné, akkor legjobb lenne, ha venné a kalapját, s azt mondaná, hogy na akkor csináljátok. De ezt mi nem tehetjük, mert hiszünk abban, amit csinálunk, s akkor a bajával együtt vállalunk kell..."

Idézet a könyvjelzóről: „Akönyv jó szívvel ajánlható mindazoknak, akiknek nem látszik, hogyan alakultak és alakulnak közös dolgaink.”

Demeter László, önkormányzati képviselő

¹ Lásd, Mádl Ferenc: Az európai örökség útján. Athenaeum Nyomda Rt. Budapest 1995, 8-14. old.

Történet változás

A címbeli megállapítás – pozitív kicsengéssel – a múlthéten kedden, a varosházán hangzott el, amikor az arra illetékesek a vízkárelhárítási létesítmények szokásos őszi felülvizsgálatára gyűltek össze.

A Kövizig, a vízművek, a vízgazdálkodási társulás, a polgári védelem, a Komép és a műszaki osztály szakembereit Besenczy Zoltán, az önkormányzat mezőgazdasági és környezetvédelmi bizottságának elnöke köszöntötte, majd Kriv-Üjanszky János, a műszaki osztály munkatársa foglalta össze a teendőket: az önkormányzatnak elkészítendő vízkárelhárítási tervhez nyújtandó segítséget, a konkrét problémák megbeszélését. A Kövizig és a vízgazdálkodási társulás képviselői egyaránt arról nyilatkoztak, hogy kevés pénz, így kevés munkát tudtak a kezelésükben lévő csatornák karbantartására fordítani, több területre – Malomzugi csatorna, Kondoros-völgyi csatorna, Maczó zug-Sírató, Kenderföldek – vannak már tervek, amint pénz is lesz megkezdik a munkákat. Hozzátették azonban, hogy nagy valószínűséggel nem a 2004-es év lesz, amikor ezekre pénz lesz. Mindkét cég kép-

viselője örömmel üdvözölte a Mangol-zug csapadékvíz elvezető rendszerének kiépítését, ezt – mint az egyik problémás terület gondjainak enyhítését – a vízművek és a Komép szakemberei is örömmel említették. A vízművek részéről elhangzott, hogy még így is problémák vannak nagy intenzitási esők esetén a szennyvíztelepen, amely problémának a végleges megoldásához igen sok pénz kellene. Egyetértettek azonban a Komép igazgatójával abban, hogy a szabálytalan bekötések ellenőrzésével, megszüntetésével tovább lehetne csökkenteni a kockázatot. A Komép igazgatója ezen túlme-nően arról nyilatkozott, hogy köz-munkában a város északnyugati és délkeleti részének csapadékvíz-elvezető rendszerét sikerült karbantartani, a pályázati források jelentős csökkenése azonban megakasztotta a munkák ilyen ütemű továbbfolytatását. Összegzésül elhangzott: a korábban kritikusnak bizonyult helyekről a csapadékvíz, belvíz elvezetése megoldható, s ha a tervszerű karbantartás – anyagilag hibján – nem megoldható, védekezés címén, a szükséges helyeken a beavatkozás megoldható. **T.L.**

Arany János

Magányban

Az óra lüktet lassu percegéssel,

Kimérve a megmérhetetlen időt,

Ebren a honfigond virrasztva mécsel,

Homlokomra őszébb gyűjti a redőt,

Vajúdni meddig tart még e világnak?

Sors! óraműved oly irtózató:

Hallom kerekeid, amint egybevégnak:

De nincs azokhoz számlap, mutató.

Jön, jön... egy istenkéz sem tartja vissza...

Mint melybe indult sziklagörgeteg:

Élet? halál? átok, vagy áldás lesz? – Ah,

Ki mondja meg! ki élő mondja meg!

Vár tévován a nép, remegve bölcse,

Vakon előtte kétség és homály.

Idő! szakadna bár méhed gyömulcse...

Ne még, ne még – az istenért! – megállj!

Oh mert tovább e kétség türhetetlen,

A kockarázás kínját éreznünk;

De nyújtánók a percel, mig veletlen

A szörnyü csonl, ha rajta mindenünk.

Egy lépés a gomolygó végtelenbe,

Holott örvényzik a lét, a halál:

És mi fogódzunk a hitvány jelenbe:

Tarts még egy kissé, gyöngö szalmaszáll!

Még egy kevéssé... De mely kishitűség!

El, el! ne lássam e dült arcokat!

Ész, egybeforrt vágy, tiszta honfihűség,

Bátorságot mindez nekünk nem ad?

Megvert reménnyel induljunk csatába?

Híiben feladjuk már a diadalt?...

Nem, nem! Szitűnk egy vértanú imába'

Medegzve, kezdjük a győzelmi dalt!

Az nem lehet, hogy milliók fohásza

Örökké visszamáljjon rólad, ég!

És anyyi vér – a szabadság kovásza –

Posvány maradjon, hol elönteték.

Támadni kell, mindig nagyobb körökben,

Életnek ott, hol a mártír-tetem

Magát kiforrja csendes földi rögben:

Légy hű, s bízzál jövődbe, nemzetem.

Nem mindig ember, aki sorsot intéz:

Gyakran a bölcs is eszköz, pusztá háb;

S midőn lefárad az erőlen kéz,

A végzet tengelye harsog tovább;

Csüggedve olykor hagyja lomha gépül

Magát sodorni az ember fia:

De majd, ha eszmel s öntudatra épül,

Feltűnik egy magasb harmónia.

És vissza nem foly az időnek árja,

Előre duzzad, feltarthatatlanul;

Csak szélein marad vesztég hinárja,

S partján a holt-víz hátra kanyarúl.

Bizvást!... mi benn vagyunk a fősodorban:

Veszhet közülnk még talán nem egy:

De szállva, im elsők között a sorban,

Vásznunk dagad, hajónk előremegy!